

BARBÁROK

91

A TÉVÉSOROZAT EGY RÉGÉSZ SZEMÉVEL

BÁLINT CSABA

Kr. u. 9 szeptemberében a Római Birodalom történetének egyik legnagyobb vereségét szenvedte el, amikor a mai Észak-Rajna-Vesztfália területén található teutoburgi erdőben a germán törzsek koalíciója pár nap leforgása alatt három legiót pusztított el. A Netflix 2020 októberében debütált sorozata, a hazánkban forgatott *Barbárok* ezt a csatát és az ahhoz vezető eseményeket dolgozza fel. Cikkünkben utánajárunk, hogy mindezt mennyire hitelesen, s vajon a történeti és régészeti adatokat figyelembe véve teszi-e meg.

A Hermann- emlékmű a teutoburgi erdőben, tetején Arminius bronzszobrával

A sorozat főhőse Arminius, egy gyermekkorától a Római Birodalomban nevelkedett germán hadvezér. Életéről ókori írók, mint például Tacitus vagy Velleius Paterculus műveinek köszönhetően tudunk. Arminius fiatal felnőttként jelentős katonai karriert futott be a római hadszervezetben. A germánok végül vezetőiknek a római hadviselésben való jártasságának köszönhetően győzelmüket a teutoburgi erdőben is, hiszen Arminius végül szembefordult a birodalommal, és apjával, a heruszk törzs főnökével, Segimmerrel együtt vezette népét a csatába. Ahogy az a legtöbb, valós történelmi eseményeket feldolgozó fikciós történetben szokott lenni, a készítőik itt is időről időre eltértek a valós történelmi eseményektől, hogy fokozzák a történet drámai hangulatát. Az egyik ilyen elem a jelen sorozatban, hogy miután Arminiust gyerekként túszul ejtik a rómaiak, nem máshoz, mint Publius Quinctilius Varushoz, Germania későbbi kormányzójához kerül, aki végül a római legiókat vezette az ütközet során. A sorozat alatt így átélhetjük a főhős őrlődését, hogy vajon átálljon-e a birodalom által elnyomott és kizsákmányolt törzsek oldalára, elárulva ezzel nevelőapját, avagy kitarson az őt felnevelő rómaiak mellett. A valóságban ehhez képest kevésbé valószínű, hogy mostohaapa és mostohaúri kapcsolat lett volna Varus és Arminius között.

Ugyancsak nehezen igazolható a sorozat történései közül, hogy Arminius felesége, Thusnelda férjéhez hasonló jelentőségű szerepet kap a csata előkészületeiben és a küzdelemben. A hadvezérhez képest Thusneldáról jóval szűkösebbek az ismereteink az írott források alapján, noha a produkció papnőként, illetve harcusként mutatja be őt. Mivel a sorozatban Arminius valódi apja,

Segimer – miután Varus egy feloldhatatlan dilemma elé állítja – még a csata előtt feláldozza magát az isteneknek, Thusnelda veszi át pozícióját, mint a germán seregek vezére.

Sajnálatos módon magát az ütközetet a széria kissé minimalista módon jelenítette meg. A hat epizódból álló első évadból csupán az utolsó rész második fele foglalkozik a csatával. A valóságban az erdősen keresztülvonuló legiókat a germánoknak mintegy három napig tartott megsemmisíteni. A törzsi harcosok a szűk erdei utak miatt hosszúra nyúló római menetoszlopokat távol-sági fegyverekkel, dárdákkal és parittyákkal gyengítették meg, majd az elszigetelődött

egységeket összpontosított támadásokkal morzsolták fel. A csatában különböző erődítések is fontos szerepet játszottak, a germánok az erdőben például földsáncokat húztak fel, melyek mögül biztonságosabban tudták elhajtani fegyvereiket és ahová akár vissza is tudtak húzódni, de a legiók is sikeresen létesítettek egy megerősített

Marcus Caelius sírköve, amelyen az „elesett Varus csatájában” felirat olvasható

A teutoburgi erdő látképe

átmeneti tábor. Ehhez képest a sorozatban a barbárok alig egy nap leforgása alatt érik el a teljes győzelmet. Távolági fegyvereket és erődítéseket alig látunk, sőt, a páncélzattal és egyéb felszereléssel jóval kevésbé ellátott germán harcosok a sorozatban nem félnek nyíltan megrohmozni ellenfeleiket és hosszú, kaotikus állóharcot kezdeményezni velük. Sajnos az a hiba – ami nagyon sok ókori vagy középkori témájú filmben látható –, miszerint a különböző szűrő- és vágófegyverek játsszi könnyedséggel hatolnak át fémből készült páncélokon, itt is szembeszökő. A hollywoodi filmekben kedvelt és előszeretettel bemutatott, csatamezőket elborító lángok kedvéért a germánok – a sorozatban legalábbis – nagy kiterjedésű tűzcsapdákat fektetnek le a legiók vonulásának útjába. A teutoburgi csatában ilyen megoldás alkalmazása több szempontból is problémás lett volna, ráadásul a korabeli értesülések alapján a csata alatt viharos, esős idő volt. Igaz, a képernyőn látott csata során is végül eleredt az eső.

Hibái ellenére a sorozat a hasonló produciókhoz képest mégis egészen sok dologban pontosabbnak, történetileg hűbbnek tartható az átlagnál. A nyelvi viszonyokat például – véleményem szerint – jól mutatják be. A rómaiak korrekt klasszikus latint beszélnek. A germánok nyelve ugyanakkor sajnos a modern német lett, de ez talán még mindig jobb, mintha a brit akcentussal beszélt angolt használnák. Noha akár választhatták volna az ősgermán egy rekonstruált verzióját, vagy a későbbi feljegyzésű, de valamelyest jobban ismert gót nyelvet.

A szériában több, a római írók által a germánokról valóban feljegyzett ismeret is feltűnik, ami egyértelműen jelzi, hogy a sorozat készítői sok esetben

Publius Cornelius Tacitus római történetíró
(55/56 – 117-120)

alapos kutatómunkát végeztek vagy legalábbis megfogadták a szakmai tanácsokat. Ilyen például a germán törzsek éjszaka tartott gyűlése, a sorozatban ezek során tárgyalják meg, hogy miképp is szálljanak szembe a rómaiakkal. Korrektül mutatják be, hogy a germánok számára nem létezett egységes Germania vagy akár csak egységes germán nép, hanem különböző saját identitással, névvel és szokásokkal rendelkező törzsek konglomerátuma létezett, amit csupán a rómaiak kezeltek egy kulturális tömbként. A történetben az is nagy szerepet kap, hogy Arminius, Thus-

nelda és a készítőik által kitalált gyermekkori barátjuk, Folkwin, igyekeznek megbékíteni és összefogni az időnként egymással rivalizáló vagy akár háborúzó törzseket, a heruszkokat, a marsusokat, a chattusokat és a bructerusokat. Hiteles temetkezési szokások, így a régészeti és írásos források által egyaránt igazolt halotti máglyák is feltűnnek a történetben, a szertartás résztvevői pedig testtartásukban a híres 1. századi bronzszobrot, az „imádkozó szvébet” utánozzák.

A legnagyobb dicséret a Netflix barbárjait a kosztümök és felszerelések miatt illeti. A római katonák ruhája, páncélja és fegyvere nagyon jól tükrözi a korabeli viszonyokat, továbbá tartózkodtak a mármár klisének számító, viszont a filmekben gyakorta viselt céltalan bőr alkarvédőktől. A csata helyszínén talált egyik legfontosabb régészeti lelet, egy római lovassági sisakhoz tartozó bronz arcmaszok replikája is feltűnik a képernyőn. A germánok felszerelése is szerencsére nélkülözi a „filmes germán-skandináv” bőrgúnyákat, és helyette korhű, lenvászonból és gyapjúból készült tunikákat, nadrágokat és fibulával összefogott köpenyeket hordanak.

Thusnelda szobra Firenzében

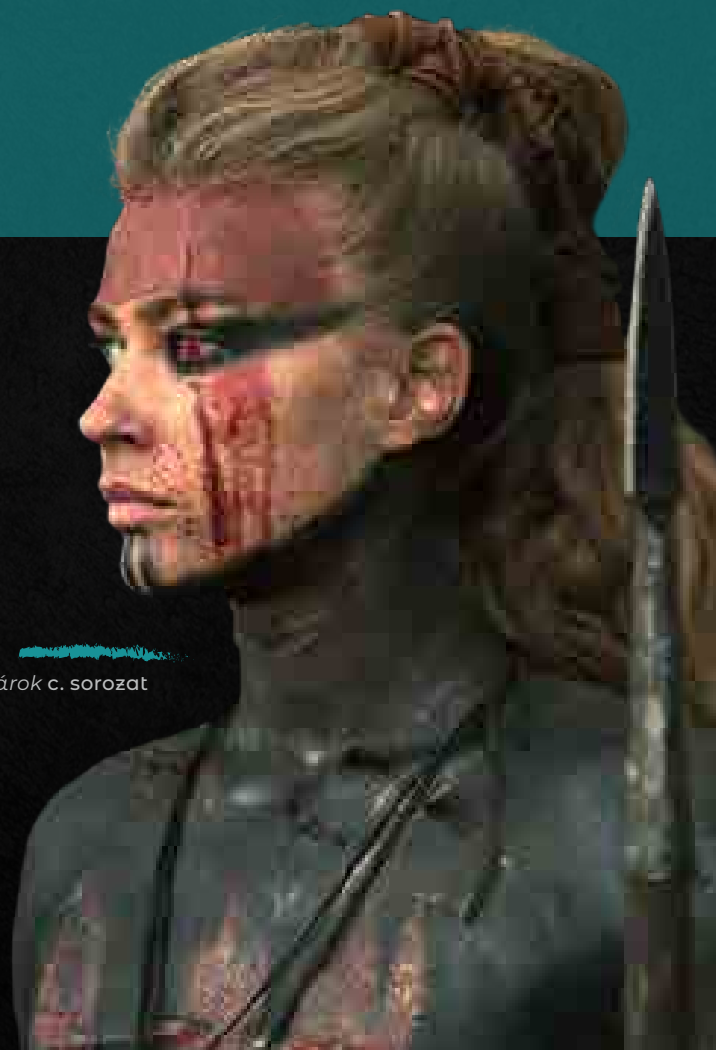
A hajviseletet is helyesen mutatják be, sok harcos hosszúra növesztett haja a régészeti leletek alapján is jól ismert, jellegzetes kontyszerű, úgynevezett szváb tincsből van összefogva. Persze azért a felszerelések terén sem minden tökéletes, hisz a csatában a germán harcosok közül sokan használnak állatokat szimbolizáló arcmaszkokat, vagy egyenesen állati koponyákat. Az előbbiekre csupán későbbi, a germán kultúrkörből származó bizonyítékokat ismerünk (ilyenek a nevez állatmaszkok Hedebyből vagy a vendeli sisaklemezék ábrázolásai), azonban ha használtak is ilyen maszkokat a Kr. u. 1. században, csatában ezek nem lehetnek túl praktikusak, mivel a látást jelentősen korlátozzák.

Hiányosságai és tévedései ellenére mégis azt lehet mondani a *Barbárokról*, hogy a történelmi sorozatok és filmek sorában hatalmas előrelépést jelent a hitelesség tekintetében, kiváltképp olyan művekhez képest, mint Ridley Scott *Gladiátora*, avagy a *Vikingek* című széria. Kíváncsian várom a következő évadot; remélhetőleg az első hibáit kiküszöbölve nézhetjük tovább a germánok és Arminius történetét, hiszen ez még a teutoburgi csata után is tartogatott izgalmas fordulatokat. Addig is, akit érdekel ez a korszak, és mindeddig nem látta a Netflix *Barbárok* című sorozatát, annak mindenképpen ajánlom, nem fog csalódnia!

Az Osterby- (Németország) mocsárban talált halott hajviselete, az ún. szváb csomó

Barbárok c. sorozat

BARBAREN